

**Elemzések a gazdasági és
társadalompolitikai döntések
előkészítéséhez 24.**

2001. április

Budapest, 2001. június

Az elemzés a Miniszterelnöki Hivatal megrendelésére készült.

Készítette: Gábos András

TÁRKI
Társadalomkutatási Intézet Rt.
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: 309-7676
Fax: 309-7666
E-mail: tarki@tarki.hu
Internet: www.tarki.hu

Összegzés

A TÁRKI 2001. áprilisában Omnibusz-adatfelvételt végzett 1514 fős, országos mintán. A minta valószínűségi minta, mely többlépcsős, arányosan rétegzett kiválasztással készült. A minta fő jellemzője, hogy minden felnőtt embernek egyenlő volt az esélye arra, hogy ő legyen a válaszadásra felkért személy. A kiválasztott személyek egy részének kiesése (válaszmegtagadások, elköltözések, stb.) miatti mintatorzulást négydimenziós (korcsoport, nem, iskolai végzettség, lakóhely) súlyozással korrigálták. A mintavételi eljárásból fakadó hibahatár $\pm 2,6\%$. Ez azt jelenti, hogy - mintavételi okokból - a teljes mintából becsült adatok 95%-os valószínűséggel ennél nagyobb mértékben nem térnek el azokról, melyeket a teljes népesség megkérdezése esetén regisztrálnánk. A teljes hiba ennél nagyobb lehet az adatfelvétel pontosságának és a kérdésekre adott érvényes válaszok arányának függvényében.

Az adatfelvétel eredményeit az alábbiak szerint összegezhetjük:

- Folytatódott a saját anyagi helyzettel és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátásoknak 1999. vége óta tartó, fokozatosan javuló tendenciát mutató alakulása, de az előző hónaphoz képest történt változások önmagukban nem szignifikánsak. Nem jelentős a saját anyagi, illetve az ország gazdasági helyzetének megítélésébe történt változás sem, és ez mindkét adat a 2000. tavasza óta tartó, leginkább stagnálásnak nevezhető folyamatba illik. Az utóbbi hónapok nagyobb mértékű ingadozásai azonban egy trendváltozás előtti helyzetre is utalhatnak. Számottevő kapcsolatot találtunk nemcsak egyes társadalmi és demográfiai jellemzők, hanem a fogyasztási-vagyoni hierarchiában elfoglalt pozíció és az előbbi mutatók értéke között is. Általában elmondható, hogy minél előrébb foglal helyet valaki ezekben a fogyasztási és vagyoni rangsorokban, annál kedvezőbben ítéli meg saját anyagi és az ország gazdasági helyzetét, illetve annál optimistábbnak mutatkozik a jövőbeli kilátásokkal kapcsolatban e két dimenzióban.
- Nem történt értékelhető változás a kormány és az ellenzék eddigi tevékenységében sem. A társadalmi és a fogyasztási-vagyoni hierarchia magasabb szintjein elhelyezkedők elégedettebbek a kormány eddigi tevékenységével, mint a rosszabb helyzetben lévők, bár ebben a hónapban a fogyasztási dimenzióban a kapcsolat nem olyan egyértelmű, mint márciusban volt. Az ellenzék tevékenységének megítélése nem mutat egyértelmű kapcsolatot ezekkel a háttérváltozókkal, vagyis az ellenzék megítélésében nem találunk jelentős különbségeket a különböző társadalmi, demográfiai és fogyasztási csoportok között.
- A magyar lakosság döntő többsége támogatná, hogy az egészségügyi intézmények költségvetési támogatása növekedjen, ezzel párhuzamosan ugyanakkor fontosnak tartja az intézmények szakmai és pénzügyi ellenőrzésének szigorítását is. Ennél jóval megosztottabb a lakosság abban a tekintetben, hogy egy szakmai bizottság döntsön az egyes kórházak alkalmasságáról és további működéséről. A szakmai bizottság működését a teljes lakosság 55%-a támogatja, 38%-a viszont ellenzi. Az ellenzők között nagyobb arányban találunk fiatalokat és magasabban iskolázottakat, mint a teljes lakosságon belül. A lakosság többsége egyetértene azzal, ha a kormány korlátozná vagy megtiltaná a gyógyszergyártó cégek által az orvosoknak nyújtott reklámadományok lehetőségét. Ezen belül kisebbségben vannak a teljes tiltás mellett voksolók.

- Az Egészségügyi Minisztérium által kezdeményezett népegészségügyi offenzíva a lakosság 57% számára volt ismert az adatfelvétel időpontjában.
- A közép-kelet-európai régió lakosai a nagyobb biztonságot, de szerényebb nyereséget vagy jövedelmet biztosító döntési alternatívákat előnyben részesíti a kockázatosabbakkal szemben. A régió különböző országbeli lakosainak véleménye eltérő lehet a döntési szituációtól függően. Összességében a magyarok és az oroszok közül kerültek ki a legnagyobb arányban a kockázatkerülésre hajlamos válaszadók, ugyanakkor a csehek bizonyultak a legvállalkozóbb szelleműnek.

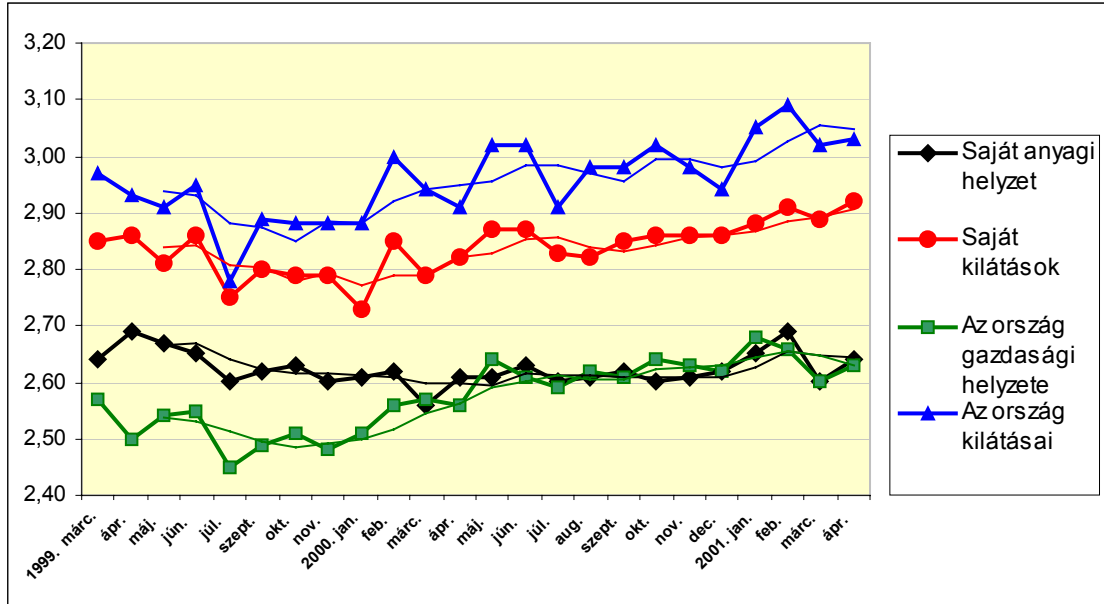
1. Vélemények az állampolgárok saját anyagi és az ország gazdasági helyzetéről, a jövőbeli kilátásokról

Ahogy minden hónapban, úgy 2001. áprilisában is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik saját anyagi helyzetüket, és milyen kilátásokkal néznek jövőjük elébe. Megkérdeztük továbbá őket arról is, hogy miként vélekednek az ország gazdasági helyzetéről, és milyen várakozásaik vannak a kérdésés időpontját követő egy évre vonatkozóan. Mind a négy kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodtunk. A saját anyagi és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos értékelő válaszok megoszlását aszerint is vizsgáltuk, hogy a válaszadó a fogyasztási, a vagyoni, a pénzügyi és turisztikai dimenziókban milyen helyet foglal el a társadalmon belül. Egy indexszámítást követően mind a négy előbb említett dimenzióban hét (a pénzügyi dimenzióban összevonás után hat, a turisztikaiban öt) hierarchikusan egymáshoz kapcsolódó csoportba soroltuk a minta tagjait. A vizsgálat eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

- Folytatódott a saját anyagi helyzettel és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátásoknak 1999. vége óta tartó, fokozatosan javuló tendenciát mutató alakulása, de önmagában az előző hónaphoz mért változás egyik esetben sem szignifikáns (1.1. és 1.2. ábra). Nem jelentős a saját anyagi, illetve az ország gazdasági helyzetének megítélésébe történt változás sem, és ez mindkét adat a 2000. tavasza óta tartó, leginkább stagnálásnak nevezhető folyamatba illik. Az utóbbi hónapok nagyobb mértékű ingadozásai azonban egy trendváltozás előtti helyzetre is utalhatnak.
- A négy kérdésben elfoglalt álláspontok egymással eltérő erejű, de szignifikáns és pozitív kapcsolatot mutatnak (1.5. – 1.9. táblázat). Eszerint minél elégedettebb valaki saját anyagi, vagy az ország gazdasági helyzetével, annál pozitívabbak a következő 12 hónapra vonatkozó várakozásai. Ugyanezt mondhatjuk el a saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetének tekintetében is: minél kedvezőbbnek látja valaki saját jövőjét, annál nagyobb valószínűséggel vár az ország gazdasága esetében is pozitív változásokat.
- A kérdezett életkora, iskolai végzettsége, jövedelmi helyzete és gazdasági aktivitása jelentősen meghatározza a saját anyagi helyzettel és kilátásokkal kapcsolatos véleményeket (1.10. táblázat). A magasabb iskolai végzettségűek, a 40 év alattiak, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók és a gazdaságilag aktívak jobbnak látják saját helyzetüket, mint a többi társadalmi csoport tagjai. A nem és a lakóhely hatása csekélynek mutatkozik. Az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetének megítélésében ugyanezeket a hatásokat találjuk, de erejük lényegesen kisebb.
- Jól magyarázza a tárgyalt kérdésekre adott válaszokat a megkérdezettek helye a társadalom fogyasztási-vagyoni szerkezetében (1.11. táblázat). Az általunk vizsgált négy – fogyasztási, vagyoni, pénzügyi és turisztikai – dimenzió mindegyikében erős a kapcsolatot az indexek által meghatározott pozíció és az anyagi, valamint az ország gazdasági helyzetének megítélése között. Minél előrébb helyezkedik el valaki a fogyasztási-vagyoni hierarchiában, annál jobbnak ítéli meg saját anyagi, illetve az ország gazdasági helyzetét és annál optimistábban látja a közeli jövőt is. Ebben az esetben is megfigyelhető, hogy a fogyasztási-vagyoni szerkezetben elfoglalt pozíció erősebb kapcsolatot mutat a saját helyzet megítélésével, mint az ország gazdasági helyzetének értékelésével.

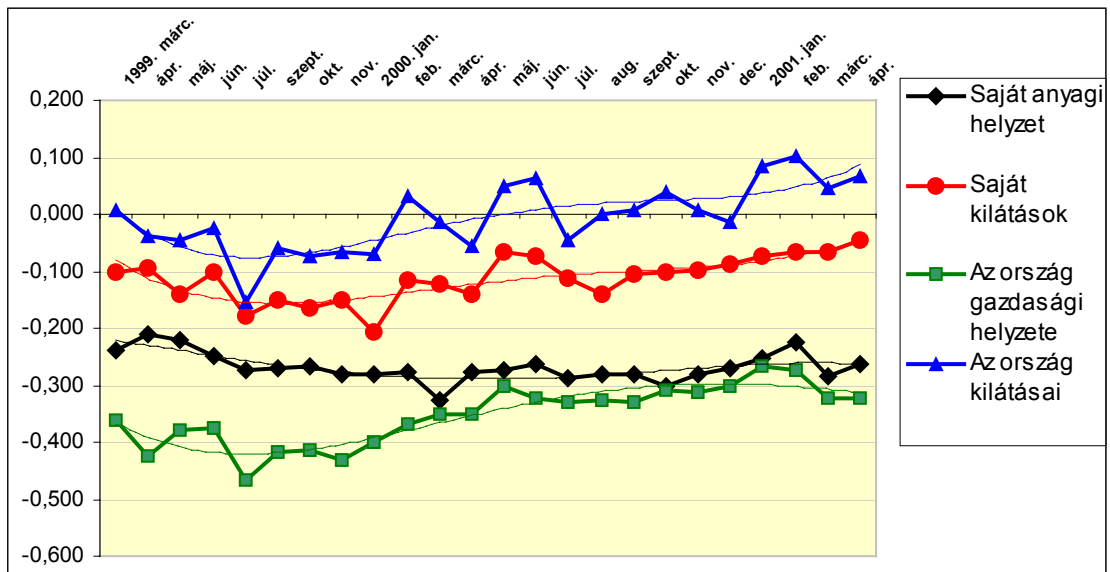
1.1. sz. ábra. A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – a válaszok átlagainak időbeli összehasonlítása

A grafikonon szereplő görbék az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban, egy ötfokú skálán értékelt vélemények átlagát jelölik (1– nagyon rossz, 5 – nagyon jó). A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

1.2. sz. ábra. A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – időbeli összehasonlítás

A grafikonon szereplő görbék az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban megfogalmazódott pozitív és negatív vélemények számának különbségét mutatják az összes érvényes válaszhoz viszonyítva. A mutató értéke 0, ha a pozitív és negatív vélemények száma azonos, -1, ha nincs pozitív vélemény és +1, ha nincs negatív vélemény. A görbékhez illesztett trendvonalak negyedfokú polinomiális típusúak.

1.1.-1.2. sz. táblázat. Vélemények az állampolgárok jelenlegi és jövőbeli saját anyagi helyzetéről (ötfokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	N=	%
Nagyon jó	3	0,2
Jó	148	9,8
Nem is jó, nem is rossz	815	53,9
Rossz	391	25,9
Nagyon rossz	155	10,3
<i>Összesen</i>	<i>1513</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,64</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	1	0,1

	N=	%
Sokkal jobb, mint most	10	0,7
Jobb, mint most	286	20,2
Ugyanilyen	761	53,7
Roszbabb, mint most	294	20,7
Sokkal rosszabb, mint most	66	4,7
<i>Összesen</i>	<i>1418</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,92</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	96	6,3

*Az összes megkérdezett százalékában

1.3.– 1.4. sz. táblázat. Vélemények az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetéről (ötfokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	N=	%
Nagyon jó	2	0,1
Jó	109	7,5
Nem is jó, nem is rossz	766	52,6
Rossz	499	34,3
Nagyon rossz	80	5,5
<i>Összesen</i>	<i>1456</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,63</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	58	3,9

	N=	%
Sokkal jobb, mint most	2	0,2
Jobb, mint most	344	25,3
Ugyanilyen	756	55,5
Roszbabb, mint most	217	15,9
Sokkal rosszabb, mint most	43	3,1
<i>Összesen</i>	<i>1362</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,03</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	152	10,0

*Az összes megkérdezett százalékában

1.5. sz. táblázat A saját anyagi helyzet és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	26,4	68,1	5,6	100,0	144
Se nem jó, se nem rossz	23,3	57,0	19,7	100,0	761
Roszs	16,0	44,7	39,3	100,0	514
Összesen	20,9	53,7	25,4	100,0	1419
chi2=96,1; szf=4; szgf=0,000					

1.6. sz. táblázat A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetének értékelése közötti kapcsolat (%)

	Jó	Se nem jó, se nem rossz	Roszs	Összesen	N=
Jó	27,2	55,1	17,7	100,0	147
Se nem jó, se nem rossz	6,1	60,0	33,9	100,0	787
Roszs	4,4	40,8	54,8	100,0	520
Összesen	7,6	52,6	39,8	100,0	1454
chi2=159,8; szf=4; szgf=0,000					

1.7. sz. táblázat A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	39,7	50,7	9,6	100,0	146
Se nem jó, se nem rossz	26,6	57,8	15,6	100,0	744
Roszs	19,3	53,1	27,6	100,0	471
Összesen	25,5	55,4	19,1	100,0	1361
chi2=50,3; szf=4; szgf=0,000					

1.8. sz. táblázat A saját anyagi helyzetre és az ország gazdasági helyzetére vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jobb lesz	13,0	57,2	29,8	100,0	292
Nem változik	8,1	56,7	35,2	100,0	742
Roszbabb lesz	3,2	40,1	56,7	100,0	342
Összesen	7,9	52,7	39,4	100,0	1376
chi2=69,2; szf=4; szgf=0,000					

1.9. sz. táblázat Az ország gazdasági helyzete és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	51,1	39,4	9,5	100,0	284
Se nem jó, se nem rossz	21,9	69,8	8,2	100,0	716
Roszs	11,0	37,5	51,4	100,0	317
Összesen	25,6	55,5	18,9	100,0	1317
chi2=393,7; szf=4; szgf=0,000					

1.10. sz. táblázat Az állampolgárok saját- és az ország helyzetének szubjektív megítélése társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	Jelenlegi anyagi helyzet	Anyagi helyzet egy év múlva	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva
NEM				
Férfi	2,69	2,97	2,66	3,06
Nő	2,59	2,87	2,59	3,01
<i>Együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,63</i>	<i>3,03</i>
<i>N=</i>	1513	1418	1456	1362
ÉLETKOR				
18-39	2,75	3,13	2,61	3,08
40-59	2,56	2,84	2,62	3,00
60-	2,58	2,68	2,64	3,00
<i>Együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,62</i>	<i>3,03</i>
<i>N=</i>	1510	1415	1453	1361
ISKOLAI VÉGZETTSÉG				
legfeljebb általános iskola	2,35	2,70	2,58	2,92
szakmunkásképző	2,57	2,95	2,60	3,03
érettségi	2,86	3,06	2,60	3,10
felsőfokú	3,09	3,08	2,83	3,16
<i>együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,62</i>	<i>3,03</i>
<i>N=</i>	1511	1416	1454	1361
JÖVEDELMI HELYZET				
legsó ötöd	2,23	2,82	2,52	2,94
második ötöd	2,49	2,81	2,60	2,94
harmadik ötöd	2,64	2,92	2,60	3,05
negyedik ötöd	2,63	3,02	2,61	3,05
legfelső ötöd	3,12	3,07	2,77	3,22
<i>együtt</i>	<i>2,62</i>	<i>2,93</i>	<i>2,62</i>	<i>3,04</i>
<i>N=</i>	1122	1061	1088	1022
GAZDASÁGI AKTIVITÁS				
alkalmazott	2,76	3,02	2,62	3,05
önálló, vállalkozó	3,01	3,11	2,78	3,13
nyugdíjas	2,51	2,68	2,62	2,95
munkanélküli	2,12	3,00	2,51	2,97
egyéb inaktív	2,68	3,04	2,63	3,17
<i>együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,63</i>	<i>3,03</i>
<i>N=</i>	1513	1418	1456	1362
TELEPÜLÉS JOGÁLLÁSA				
Budapest	2,69	2,95	2,63	3,13
megyei jogú város	2,66	2,94	2,66	3,09
város	2,72	2,97	2,69	3,04
község	2,55	2,84	2,56	2,95
<i>együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,63</i>	<i>3,03</i>
<i>N=</i>	1513	1418	1456	1362

1.11. sz. táblázat Az állampolgárok saját anyagi- és az ország gazdasági helyzetének szubjektív megítélése fogyasztási, vagyoni, pénzügyi és turisztikai jellemzők szerinti bontásban (válaszok átlaga ötfokú skálán)

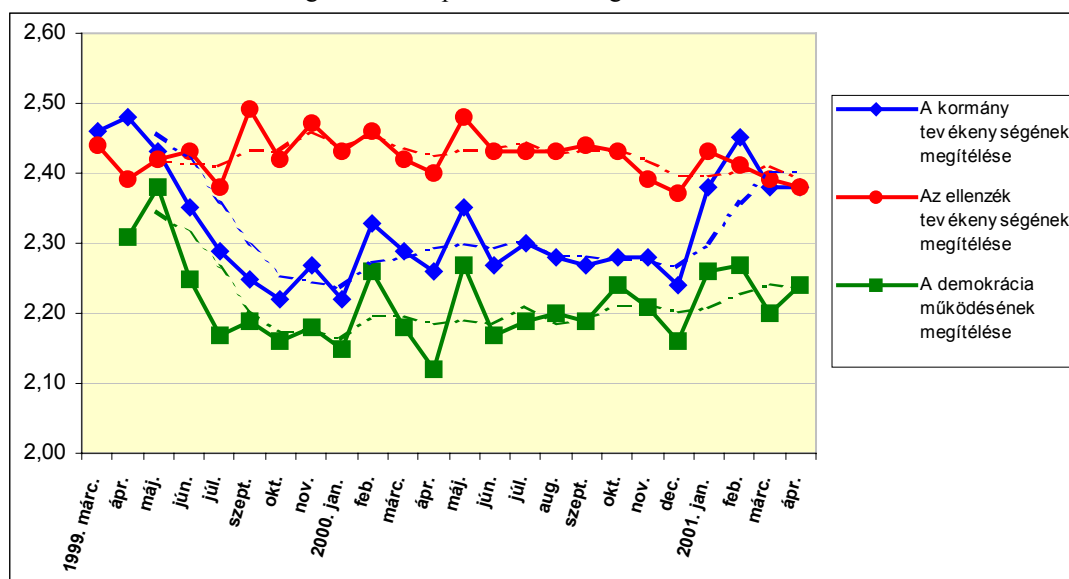
	Jelenlegi anyagi helyzet	Anyagi helyzet egy év múlva	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva	Az eredetileg a csoportba sorolt egyének száma
FOGYASZTÁSI INDEX					
F1	2,14	2,60	2,67	2,92	97
F2	2,32	2,69	2,52	2,95	273
	2,47	2,89	2,62	3,00	225
F4	2,71	2,89	2,60	3,01	233
F5	2,67	3,01	2,62	3,03	251
F6	2,91	2,99	2,70	3,11	276
F7	3,09	3,25	2,69	3,18	153
<i>együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,91</i>	<i>2,62</i>	<i>3,03</i>	<i>1508</i>
N=	1508	1413	1451	1357	-
VAGYON INDEX					
V1	2,41	2,79	2,56	2,95	229
V2	2,43	2,76	2,57	2,89	263
V3	2,62	2,95	2,61	3,05	212
V4	2,59	2,94	2,62	3,00	217
V5	2,74	3,00	2,66	3,15	239
V6	2,84	3,00	2,67	3,18	193
V7	3,01	3,04	2,70	3,05	161
<i>együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,63</i>	<i>3,03</i>	<i>1514</i>
N=	1513	1418	1456	1362	-
PÉNZÜGYI INDEX					
P1	2,38	2,73	2,56	2,90	506
P2	2,63	2,92	2,65	3,01	390
P3	2,68	2,97	2,60	3,18	240
P4	2,92	2,98	2,66	3,11	188
P5	3,07	3,26	2,78	3,15	115
P6	3,17	3,34	2,79	3,19	54
<i>együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,63</i>	<i>3,04</i>	<i>1492</i>
N=	1492	1400	1435	1341	-
TURISZTIKAI INDEX					
T1	2,46	2,81	2,59	2,95	965
T2	2,80	3,04	2,60	3,22	266
T3	2,98	3,13	2,74	3,09	152
T4	3,06	3,14	2,67	3,05	68
T5	3,41	3,23	3,01	3,29	60
<i>együtt</i>	<i>2,64</i>	<i>2,92</i>	<i>2,62</i>	<i>3,03</i>	<i>1512</i>
N=	1511	1418	1454	1362	-

2. A politika szereplőinek és a demokrácia állapotának lakossági megítélése

Áprilisban továbbra is fennmaradt a 2001. év elejére kialakult, kiegyenlített helyzet a kormány és az ellenzék tevékenységének megítélésében. Márciusról áprilisra nem történt változás sem a kormány, se pedig az ellenzék tevékenységének értékelésében. A demokrácia magyarországi működését a magyar lakosság továbbra is rossznak ítéli.

2.1. sz. ábra A kormány és az ellenzék tevékenységének megítélése időbeni összehasonlításban

A grafikonon szereplő görbék az 1999. március óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok a válaszok a négyfokú skálán (1 – egyértelműen negatíván, 4 – egyértelműen pozitívan) mért válaszok átlagait jelentik az adott kérdésben, az adott hónapban. A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

A kormány tevékenységét értékelő válaszok átlaga ebben a hónapban is 2,38 volt. A kormány tevékenységét inkább jónak ítézők aránya valamelyest alacsonyabb negatívan minősítőkénél, csökkent azonban a szélső kategóriába eső válaszok között. Áprilisban a nagyon rossz minősítést adók aránya kétszerese volt a kormány tevékenységét nagyon jónak értékelőkénél.

A legfiatalabbak, tehát a 18-29 évesek (2,49) és a legidősebbek, a 70 év felettiek (2,49) véleménye valamivel jobb az Orbán-kormány eddigi teljesítményéről, mint a más korcsoportba tartozóké, elsősorban a 60-69 évesek véleményénél (2,22). A felsőfokú végzettségűek (2,50) véleménye a kedvezőbb a kormány eddigi tevékenységéről, mint más iskolai végzettségűeké. Továbbra is meglehetősen rossz a budapestiek véleménye, a lakóhely típusa szerinti vizsgálat esetében ebben a csoportban regisztráltuk a legalacsonyabb átlagot (2,30).

A felhalmozási fogyasztás dimenziójában a kormány megítélése eltér a múlt havi eredményektől. A fogyasztási dimenziókban azt tapasztalhattuk, hogy a hierarchia legalján elhelyezkedők hasonlóképpen ítélik meg a kormány tevékenységét, mint a legtöbb fogyasztók, és a harmadik csoportba tartozók is jobb véleménnyel voltak a kormány eddigi végzett munkájáról, mint az ötödik vagy a hatodik csoportba tartozók.

A legkevesebbet fogyasztók esetében az alacsonyabb esetszám magyarázatot adhat a két hónap adatai közötti jelentős különbségekre. A vagyoni dimenzióban a különbségek meglehetősen kicsik, csak a negyedik (V4, lefelé) és a hetedik (V7, felfelé) csoport válaszai térnek el az átlagtól. A pénzügyi szolgáltatások dimenziójában a kormánnyal leginkább a rangsorban legfelül elhelyezkedők (P6) elégedettek (2,55), akárcsak a turisztikai dimenzió esetében (T5: 2,63). Általában elmondhatjuk, hogy a társadalmi és a fogyasztási-vagyoni hierarchia magasabb szintjein elhelyezkedők elégedettebbek a kormány eddigi tevékenységével, mint a rosszabb helyzetben lévők.

2.1. sz. táblázat. Az Orbán-kormány tevékenységének megítélése

(négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	N=	%
Egyértelműen pozitívan	87	6,4
Inkább pozitívan	517	38,1
Inkább negatívan	581	42,9
Egyértelműen negatívan	171	12,6
<i>Összesen</i>	<i>1356</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,38</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	158	10,4

*az összes megkérdezett százalékában

A márciusi adatokhoz képest az ellenzék tevékenységének megítélésében nem következett be statisztikailag szignifikáns változás (április: 2,38, március: 2,39-re). A pozitív véleményt formálók aránya 43%, a negatív véleményt formálóké pedig 57%. Ezen belül az egyértelműen negatív minősítést adók aránya (8,1%) közel négyszerese az egyértelműen pozitívan vélekedőkének (2,1%). Továbbra is megfigyelhető az a különbség, hogy a négyfokú skála két szélső kategóriájába arányosan kevesebb válasz érkezik az ellenzék, mint a kormány megítélésekor. Az ellenzék tevékenységének értékelésekor a bizonytalanok aránya továbbra is kétszerese a kormány megítélése esetében regisztráltaknak.

A társadalmi-demográfiai változók nem mutattak számottevő kapcsolatot az ellenzékéről alkotott véleményekkel, az ellenzék működésének megítélésénél tehát kisebb különbségek tapasztalhatóak az egyes társadalmi csoportok között, mint a kormány esetében. Az ellenzék tevékenységét a 50-59 évesek és a szakmunkásképzőt végzettek a lakosság átlagánál jobbnak ítélték. A fogyasztási-vagyoni dimenzióban vizsgálatok a társadalmi-gazdasági háttérváltozókhoz hasonló eredményt kapunk: a négy index által kialakított rangsorokban lefoglalt pozíció kevésbé magyarázza az ellenzék eddigi tevékenységének értékelését, mint a kormányét.

2.2. sz. táblázat Az ellenzék munkájának megítélése (négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	N=	%
Egyértelműen pozitívan	25	2,1
Inkább pozitívan	488	41,3
Inkább negatívan	572	48,5
Egyértelműen negatívan	95	8,1
<i>Összesen</i>	<i>1181</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,38</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	333	22,0

*az összes megkérdezett százalékában

Megvizsgáltuk azt is, hogy a kormány és az ellenzék megítélése között milyen kapcsolat van. A válaszadók közel egynegyede vagy a kormány vagy az ellenzék eddigi teljesítményéről nem tudott egyértelmű értékelést adni, ez az arány azonban lényegesen alacsonyabb, mint februárban volt. A válaszadók 23%-a mind a kormány, mind pedig az ellenzék tevékenységével elégedetlen, és 14% azok aránya, akik mindkettővel elégedettek. Csak a kormány tevékenységével elégedett a válaszadók 21%-a, és csak az ellenzék munkáját ítéli meg pozitívan 19%-uk (2.3. sz. táblázat és 2.1. sz. ábra).

2.3. sz. táblázat A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése

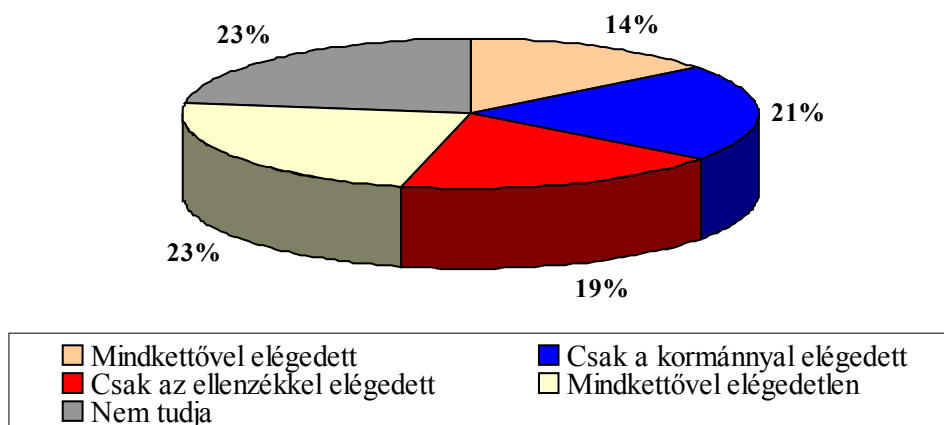
	N=	%	Érvényes válaszok %-ában
Mindkettővel elégedett	217	14,4	14,4
Csak a kormánnyal elégedett	314	20,7	20,8
Csak az ellenzékkal elégedett	283	18,7	18,8
Mindkettővel elégedetlen	348	23,0	23,1
Nem tudja	345	22,8	22,9
(Összesen)	1507	99,5	100,0
Nem válaszolt	7	0,5	-
Összesen	1514	100,0	-

Áprilisban arra is megkértük a válaszadókat, hogy mondják meg, hogyan ítélik meg a rendszerváltást követő kormányok tevékenységét. A válaszok alapján a megkérdezettek 29%-a Horn-kormányt, 27%-az Orbán-kormányt, 14%-az Antall-Boross kormányt nevezte meg. Meglehetősen magas, 20% volt azoknak az aránya, akik egyik kormányt sem jelölték meg, egyik tevékenységét sem ítélték eredményesnek. A januári adatokhoz képest nem történt szignifikáns változás.

**2.4. sz. táblázat A rendszerváltás utáni kormányok tevékenységének megítélése.
Melyiknek a tevékenységét ítéli a legeredményesebbnek?**

	N=	%	Érvényes válaszok %-ában
Az Antall-Boross-kormányét	209	13,8	13,9
A Horn-kormányét	437	28,9	29,1
Az Orbán-kormányét	404	26,7	26,9
Egyikét sem	304	20,1	20,2
Nem tudja	150	9,9	10,0
(Összesen)	1503	99,3	100,0
Nem válaszolt	11	0,7	-
Összesen	1514	100,0	-

2.2. sz. ábra A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése

A magyar demokrácia megítélésében a márciusi adatokhoz képest áprilisban nem történt szignifikáns változás. Az e havi érvényes válaszok átlaga 2,24, míg márciusban ugyanez a mutató 2,20 volt. Ebben a hónapban az elégedetlenek aránya másfélszerese volt az elégedettekének.

Az átlagosnál elégedettebbnek mutatkoznak a 18-29 évesek (2,35) és a 70 év feletiek (2,33), a felsőfokú végzettségűek (2,32) és az önállók (2,39). Minél elégedettebb valaki az Orbán-kormány tevékenységével, annál pozitívabban nyilatkozik a demokrácia magyarországi működéséről. Az ellenzék és a demokrácia működésének megítélése között nem tapasztalható hasonlóan erős kapcsolat.

2.5. sz. táblázat Elégedettség a demokrácia működésével (az érvényes válaszok százalékában, négyfokú skálán: 4 – nagyon elégedett, 1 – nagyon elégedetlen)

	N=	%
Nagyon elégedett	11	0,8
Elégedett	526	37,7
Elégedetlen	640	45,8
Nagyon elégedetlen	220	15,7
<i>Összesen</i>	<i>1398</i>	<i>100,0</i>
Átlag	<i>2,24</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	112	7,7

*az összes megkérdezett százalékában

2.6. sz. táblázat A kormány és az ellenzék tevékenységének, valamint a demokrácia magyarországi működésének lakossági megítélése a válaszadók fogyasztási, vagyoni, pénzügyi és turisztikai jellemzői szerint

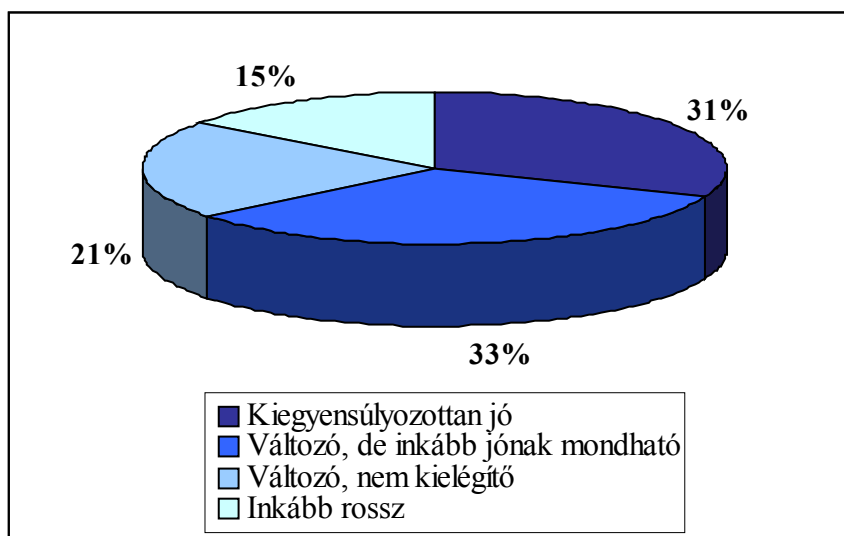
	A kormány megítélése	Az ellenzék megítélése	A demokrácia működésének megítélése	Az eredetileg a csoportba sorolt egyének száma
FOGYASZTÁSI INDEX				
F1	2,47	2,40	2,27	97
F2	2,33	2,44	2,15	273
F3	2,41	2,32	2,28	225
F4	2,39	2,38	2,23	233
F5	2,34	2,34	2,21	251
F6	2,39	2,37	2,23	276
F7	2,46	2,40	2,37	153
<i>együtt</i>	2,39	2,37	2,24	1508
<i>N=</i>	1350	1177	1393	-
VAGYON INDEX				
V1	2,37	2,51	2,21	229
V2	2,38	2,31	2,19	263
V3	2,40	2,44	2,27	212
V4	2,28	2,44	2,21	217
V5	2,39	2,28	2,16	239
V6	2,40	2,37	2,29	193
V7	2,49	2,29	2,35	161
<i>együtt</i>	2,38	2,38	2,24	1514
<i>N=</i>	1356	1181	1398	-
PÉNZÜGYI INDEX				
P1	2,34	2,36	2,21	506
P2	2,36	2,39	2,22	390
P3	2,42	2,28	2,23	240
P4	2,48	2,40	2,28	188
P5	2,42	2,51	2,39	115
P6	2,55	2,43	2,24	54
<i>együtt</i>	2,39	2,37	2,24	1492
<i>N=</i>	1337	1167	1378	-
TURISZTIKAI INDEX				
T1	2,34	2,39	2,19	965
T2	2,42	2,38	2,35	266
T3	2,46	2,35	2,31	152
T4	2,45	2,34	2,25	68
T5	2,63	2,25	2,29	60
<i>együtt</i>	2,38	2,38	2,24	1512
<i>N=</i>	1355	1181	1398	-

3. Néhány egészségpolitikai kérdés lakossági megítélése

2001. áprilisában az egészségpolitika néhány aktuális kérdéséről kértük a felnőttkorú lakosság véleményét. Az egészségi állapotra vonatkozó kérdések után az egészségügyi intézményekben nyújtott egészségügyi szolgáltatásokról érdeklődtünk azoktól, akik ebben az évben már voltak háziorvosnál, járóbeteg szakellátáson, vagy kórházban. Ezt követően a kórházaknak jutott pénzügyi forrásokról és azoknak a szakmai és pénzügyi ellenőrzés szigorításához való kapcsolatáról kérdeztünk, majd az állam szerepvállalásáról a gyógyszergyárak által az orvosoknak nyújtott reklámadományokkal kapcsolatban, végezetül az Egészségügyi Minisztérium által indított népegészségügyi offenzíva ismertségét mértük fel.

A magyar lakosság egyharmada kiegyensúlyozottan jónak, további egyharmada pedig változónak, de inkább jónak mondja saját egészségi állapotát. Változó, de nem kielégítő az egészsége 21%-nak, és inkább rossz 15%-nak. A válaszadók társadalmi-gazdasági helyzete erősen befolyásolja saját egészségéről alkotott véleményét. A férfiak, az 50 év alattiak és a legalább érettségivel rendelkezők jobbnak értékelik saját egészségi állapotukat a négyfokú skálán, mint a lakosság átlaga. Nem találtunk jelentős eltéréseket a lakóhely jellege és földrajzi helyzete szerint. Ennek ellenére elmondhatjuk, hogy a községekben élők, a dél-dunántúliak és az ország északi, észak-keleti régióiban élők rosszabbnak ítélik rosszabbnak látják egészségi állapotukat, mint az ország más lakói.

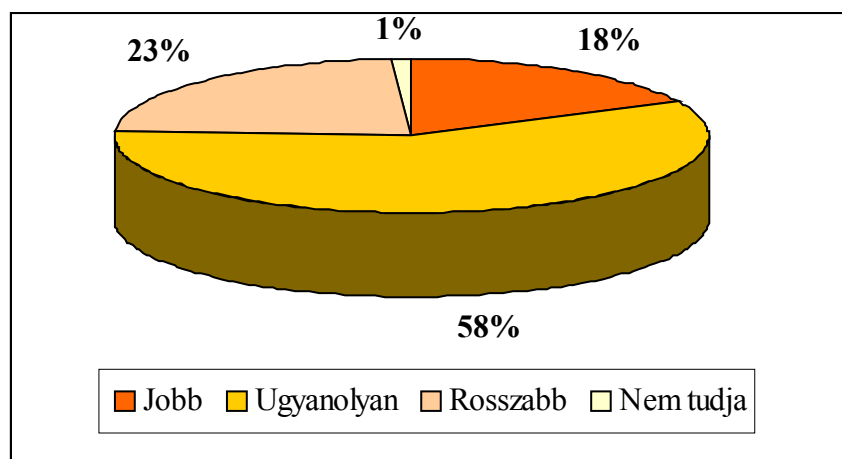
3.1. sz. ábra. Milyen az Ön egészségi állapota? (N=1512)

Arra is megkértük a válaszadókat, hogy egészségi állapotukat hasonlítsák más, hasonló korú emberekéhez. Közel egyötödük jobbnak, 23%-uk pedig rosszabbnak ítélte saját helyzetét a az általunk megnevezett referenciacsoport átlagánál. A megkérdezettek többsége – saját értékelése szerint – a vele egykorúakhoz hasonló egészségi állapotban van. A fiatalok között többen, a 30-39 évesek között kevesebben vannak olyanok, akik hasonló korú társaiknál egészségesebbnek tartják magukat, mint a teljes lakosságon belül. A társadalmi-gazdasági háttérváltozók hatása hasonló az előző kérdés vizsgálatakor tapasztalttal: a magasabb iskolai végzettségűek és férfiak között magasabb a saját egészségi állapotukat az azonos korúaknál jobbnak tartók aránya, mint más csoportokban. Miközben a saját egészségi állapot abszolút

értékeléséből az derült ki, hogy a fővárosiak egészsége nem jobb, mint más városokban élőké, addig az összehasonlító kérdés vizsgálata arra utal, hogy a budapestiek egészségesebbnek gondolják magukat a vidékieknél. A fővárosiak 27%-a, a megyei jogú városban élők 19%-a, a városban és községekben élők 15-15%-a véli magát egészségesebbnek, mint azonos korú társaik. Jelentős különbségek mutatkoznak a régiók esetében is. A Közép-Magyarországon élők között az átlagnál több, a dél-dunántúli és az észak-alföldi régióban élők között kevesebb a magát a hasonló korúaknál egészségesebbnek tartók aránya.

3.2. sz. ábra Mit mondana, az Önhöz hasonló korúakhoz képest az egészségi állapota ...? (N=1500)

Ezt követően mindenkit arról kérdeztünk, hogy járt-e az állami egészségügyi ellátórendszer valamelyik intézményében ebben az évben. Külön megkérdeztük azt is, hogy családtagja részesült-e valamilyen ellátásban ezekben az intézményekben. A válaszadók háromnegyede járt ebben az időszakban háziorvosnál, felük járóbeteg szakellátáson és egynegyedük kórházban (3.1. táblázat). Kis eltéréssel ugyanezeket az arányokat mértük a családtagok esetében is. A válaszadók életkora természetesen jelentősen befolyásolja a különböző ellátási szintű egészségügyi szolgáltatások igénybevételét: az életkorral nő azok aránya, akik 2001-ben már voltak az intézmények valamelyikében. Regionális különbségeket is találunk: Közép-Magyarországon és a Dél-Alföldön az átlagnál alacsonyabb, Dél-Dunántúlon az átlagnál magasabb az idén már kórházban jártak aránya. Az egészségügyi szolgáltatásokat igénybevevők között van átfedés. Legalább egy intézmény ellátását a lakosság 78%-a vette igénybe ebben az évben. Egyharmaduk csak az egyik ellátási szinten részesült egészségügyi szolgáltatásban, 45%-uk kettő, 23%-uk pedig mindhárom szinten. A csak egy ellátási szintet megjárt betegek 14%-a nem háziorvosnál volt. E 14% egyharmada járóbeteg szakellátáson, kétharmada pedig kórházban volt.

3.1. sz. táblázat Egészségügyi intézmények látogatása. Járt-e idén Ön vagy családtagja ...(%)

	Kérdezett				Családtag			
	Járt	Nem járt	Összesen	N=	Járt	Nem járt	Összesen	N=
Háziorvosnál (N=1513)	73,4	26,6	100	1513	78,6	21,4	100	1346
járóbeteg szakrendelésen (N=1346)	51,6	48,4	100	1513	55,2	44,8	100	1338
állami vagy önkormányzati kórházban (N=)	23,1	76,9	100	1514	25,6	74,4	100	1338

A háziorvosok által ellátott betegek voltak a leginkább, a járóbeteg szakellátás keretén belül kezeltek pedig a legkevésbé elégedettek az egészségügyi szolgáltatással (3.2. táblázat). A háziorvosok esetében az elégedett páciensek aránya 81%, a kórházak esetében 71%, a járóbeteg szakellátás esetében pedig 69%. A szolgáltatással, függetlenül az ellátási szinttől, legkevésbé a fiatalok, a diplomások és a déldunántúliak elégedettek. A járóbeteg szakellátás esetében a lakóhely szerint is megoszlottak a válaszok: a megyeszékhelyen élők között az átlagosnál alacsonyabb az elégedettek aránya.

3.2. sz. táblázat Elégedettség az egészségügyi szolgáltatásokkal a... (ötfokú skálán adott válaszok százalékos megoszlása: 5,4 – elégedett, 3- is-is, 2,1 – elégedetlen, és a válaszok átlaga)

	Elégedett	Is-is	Elégedetlen	Összesen	N=	Válaszok átlaga
házi orvosnál	81,4	12,7	5,9	100	1341	4,32
járóbeteg szakellátáson	68,7	21,1	10,2	100	1000	3,95
kórházban	71,1	17,4	11,5	100	575	4,01

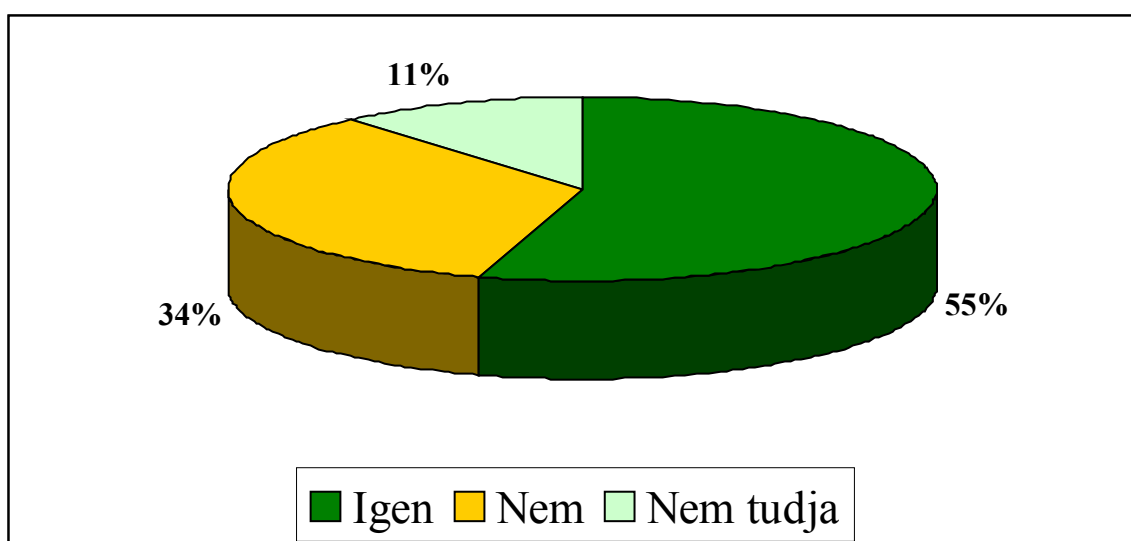
A megkérdezettek közül szinte mindenki (97%) egyetértne azzal, hogy az egészségügyi intézmények a jelenleginél több pénzt kapjanak a költségvetésből. Az egyetértők kilencetizede ezzel egyidőben szigorítaná a kórházak pénzügyi és szakmai ellenőrzését (3.3. táblázat). A felsőfokú végzettségűek és a fővárosiak között a lakosság átlagánál nagyobb arányban találjuk meg az ellenőrzés szigorításának ellenzőit. A kórházi ellátással elégedetlenek közül mindenki egyetértett a szakmai ellenőrzés szigorításával. A szakmai szigorítással egyet nem értők között kis mértékben felülreprezentáltak voltak a magukat a hasonló korúaknál egészségesebbnek érzők.

3.3. sz. táblázat Egyetértene-e azzal, ha a költségvetési források növelésével egyidőben szigorodna a kórházak... (a költségvetési források növelésével egyetértők %-ában)

	Egyetért	Nem ért egyet	Nem tudja	Összesen	N=
szakmai ellenőrzése	89,0	6,2	4,7	100,0	1456
pénzügyi ellenőrzése	89,3	6,1	4,6	100,0	1455

Ezt követően azt kérdeztük a felnőttkorú lakosoktól, hogy egyetértene-e azzal, ha a jövőben egy szakmai bizottság döntené el, hogy egy kórház alkalmas-e a feladatok ellátására és, hogy szükség van-e arra a kórházra. Egy ilyen javaslattal a lakosság többsége, 55%-a egyetértene, egyharmada elvetné azt, egytizede pedig nem tudott állást foglalni a kérdésben. Az egyetértők között a teljes lakosságon belüli arányuknál többen vannak a 40 év feletti, az érettségivel nem rendelkezők, a községekben élők és az egészségi állapotukat rossznak tartók. A válaszokat nem befolyásolta, hogy a kérdezett vagy családtagja járt-e kórházban ebben az évben, és ott mennyire volt elégedett az ellátással.

3.3. sz. ábra Egyetértene-e azzal, ha egy szakmai bizottság döntené el, hogy alkalmas-e egy adott kórház feladatai ellátására és, hogy szükség van-e arra a kórházra?

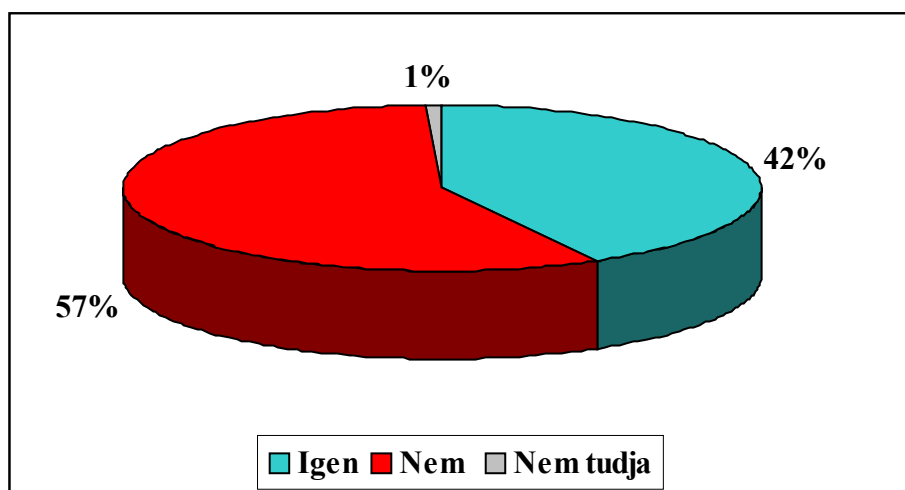
A gyógyszergyárak gyakran élnek azzal a lehetőséggel, hogy reklámadományokat adnak azért, hogy az orvos a cég gyógyszereit írja fel pácienseinek. A lakosság valamivel több, mint egytizede (12%) szerint a kormánynak ezzel kapcsolatban semmilyen tennivalója nincs, nem szükséges beleavatkoznia ebbe a folyamatba. A többség azonban szükségesnek látja az állam szerepvállalását. A válaszadók közel kétötöde azon a véleményen van, hogy a kormánynak korlátoznia kellene a reklámadományok mértékét, közel egyharmaduk szerint pedig meg is kellene tiltania azokat. A válaszadók egytizede egyik javaslattal sem értett egyet, további egytizedük pedig nem tudott állást foglalni a kérdésben. A fiatalabbak, a felsőfokú végzettségűek, a fővárosiak és a Pest megyeiek, a nyugat-dunántúliak, az észak-alföldiek és az egészségi állapotukat kiegyensúlyozottan jónak tartók között arányosan többen vannak az állam szerepvállalását elutasítók, a nyugdíjas korúak, a községekben élők, a dél-dunántúliak és a rossz, nem kielégítő egészségi állapotúak között pedig a tiltást támogatók. Megosztja az életkor azokat is akik voltak háziorvosnál ebben az évben: teljes lakossághoz hasonlóan a fiatalabbak inkább elutasítják, az idősebbek pedig támogatják az állam szerepvállalását.

3.4. sz. táblázat A gyógyszergyártó cégek jelentős összegeket fordítanak az orvosoknak adott reklámanyagokra, melyek célja, hogy az orvosok a cég gyógyszereit írják fel a betegeknek. Ön szerint a kormánynak...

	N=	%
Nincs tennivalója ezzel kapcsolatban	181	12,0
Korlátoznia kellene a reklámadományok mértékét	570	37,9
Meg kellene tiltania a reklámadományokat	448	29,7
Egyik sem, a kormánynak mást kell tennie	146	9,7
Nem tudja	162	10,7
Összesen	1507	100,0

Arra is kíváncsiak voltunk áprilisban, hogy hallott-e már a lakosság az Egészségügyi Minisztérium által indított, az emberek általános egészségi állapotának javítását célként kitűző, népegészségügyi offenzíváról. A kérdezés idején, április elején, a megkérdezettek 42%-a hallott, 57%-a pedig nem hallott erről a kezdeményezésről. A teljes lakosságon belül mért aránynál többen értesültek a népegészségügyi offenzíváról az 50-69 évesek, a felsőfokú végzettségűek és a dél-dunántúliak közül. Az egészségi állapotukat kiegyensúlyozottan jónak és rossznak ítézők között az átlagosnál kisebb az offenzíva ismertsége.

3.4. sz. ábra. Hallott-e Ön a népegészségügyi offenzíváról? (N=1503)

4. A közép-kelet-európai államok polgárainak kockázatvállalási hajlandóság

A közép- és kelet-európai országok polgárai nem igazán kockázatvállalóak, a magyarok azonban még ezen a körön belül is a legkevesebb bizonytalansággal járó alternatívák mellett szeretnek dönteni. A hat régióbeli országban, Magyarországon, Csehországban, Lengyelországban, Litvániában, Romániában és Oroszországban a CEORG keretén belül 2001. áprilisában készült adatfelvétel eredményei szerint a lakosság mintegy háromnegyede-negyötöde a kisebb kockázattal járó, de kisebb nyereséggel is kecsegtető alternatívák híve, a kérdés megfogalmazásától függően azonban kisebb különbségeket találunk az egyes nemzetek tagjai között.

Az első kérdés egy nyereményjátékhoz hasonló szituációt vázolt fel. Képzletben két lehetőséget ajánlottunk fel a megkérdezettnek: helyben megkap 100 ezer forintot, vagy becsukott szemmel húz egy fehér és egy fekete golyó közül egyet és ha a feketét húzza 200 ezer forintot nyer. A biztos nyereményt választók aránya 70- és 80% között változott a hat országban. A leginkább kockázatvállalónak az oroszok és a románok bizonyultak, legkevésbé a csehek és a magyarok és a lengyelek hajlottak a játékban való részvételre. A magyar adatok esetébe lehetőségünk volt a válaszok megoszlását a megkérdezettek társadalmi-demográfiai jellemzői szerint is vizsgálni. Eszerint a férfiak (24%), a 30 év alattiak (37%), a felsőfokú végzettségűek (29%) és a személyi jövedelem alapján képzett, legfelső jövedelmi ötödbe tartozók (24%) az átlagnál nagyobb arányban voltak hajlandóak kockáztatni a nagyobb nyeremény reményében.

4.1. sz. táblázat Most képzeletbeli nyereményjátékra hívom. Ön két lehetőség között választhat: vagy most kézhez kap százezer forintot, vagy részt vehet egy sorshúzáson. Beleteszünk egy kalapba egy fekete és egy fehér golyót. Ön csukott szemmel húz egy golyót a kalapból. Ha a feketét húzza, 200 ezer forintot kap, ha a fehéret, semennyit. Melyik lehetőséget választja? (az összes megkérdezett %-ában)

	Magyar-ország	Cseh-ország	Lengyel-ország	Litvánia	Orosz-ország	Románia
Elveszi a 100 ezer forintot játék nélkül	77	79	77	74	70	72
Játszik, húz a golyók közül	20	18	19	20	24	22
Nem tudja	3	3	4	6	6	7
<i>Összesen</i>	100	100	100	100	100	100

A következő szituációban a döntés és a nyeremények között sokkal áttételesebb volt a kapcsolat. A megkérdezett családtagja vagy ismerőse számára felajánlott két álláslehetőség közül választhatott, aszerint, hogy melyik elfogadását tanácsolja: egy átlagos, de biztos megélhetést nyújtó és egy kockázatosabb, esetleg nagy bevételt, esetleg szerény pénzt biztosító lehetőség közül. Ha a válaszokat a hat ország összehasonlításában vizsgáljuk, azok megoszlása nem különbözik lényegesen az előzőtől, ám az országok között történt bizonyos átrendeződés. A kevesebb kockázattal járó ajánlatot választók aránya 68- és 83% között változott. Az első arányt a csehek, a másodikat a magyarok esetében mértük. Az előző kérdésre adott válaszokhoz képest tehát a kép valamelyest változott: a csehek és a litvánok között nőtt a kockázatosabb megoldást választók aránya, az oroszok, a románok és a

magyarok között pedig csökkent. A kockázatvállalásra hajlamosabb csoport összetétele nem változott a magyarok esetében: felülreprezentáltak a férfiak, a 30 év alattiak, a felsőfokú végzettségűek és a magasabb jövedelműek. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók ugyanolyan arányban (18%) tanácsolnák a kockázatosabb állás elfogadását, mint a legfelső ötödbe tartozók (16%).

4.2. sz. táblázat **Tegyük fel, hogy egy családtagja vagy kedves ismerőse tanácsot kér Öntől, mert két új álláslehetőséget kapott. Az egyik állás átlagos megélhetést nyújt, de biztos jövedelmet ígér. A másik egy ennél kockázatosabb vállalkozás: nem tudni még, lehet, hogy nagyon sokat fog keresni vele, és akkor megoldódik minden gondja, de az is lehet, hogy aránylag szerény pénzt keres majd. Ön szerint melyiket kellene választani? (az összes megkérdezette %-ában)**

	Magyar- ország	Cseh- ország	Lengyel- ország	Litvánia	Orosz- ország	Románia
Azt, amelyik átlagos megélhetést, de biztos jövedelmet ígér	83	68	78	72	79	77
Azt, amelyik kockázatosabb: lehet, hogy sokat fog keresni, de lehet, hogy nem	13	26	14	18	13	15
Nem tudja	4	6	8	10	8	8
Összesen	100	100	100	100	100	100

A harmadik kérdés során a szituáció annyiban különbözött az előzőtől, hogy nem állásügyben kellett hipotetikus tanácsot adni a családtagnak és ismerősnek, hanem pénzügyekben. A választási lehetőségek ezúttal a szerény, de biztos hozam állampapír és a kockázatosabb részvény voltak. A válaszok megoszlása nem sokban különbözött az előzőtől. A legkonzervatívabbnak az oroszok bizonyultak, csak 6%-uk ajánlott volna részvényt családtagjának vagy ismerősének, de ennél alig voltak többen azok a lengyelek és magyarok, akik ugyanezt tették volna. A csehek és a románok esetében ez az arány 14-14% volt, a litvánok között pedig 13%. A magyarok esetében a társadalmi-demográfiai háttérváltozók szerepe hasonló, mint az előző kérdés esetében. Fontosnak tartjuk kiemelni ebben az esetben is a személyi jövedelem alapján képzett ötödök közül a legalsóba tartozó személyek és a szakmunkásképzőt végzettek viselkedését: kockázatvállalóbbnak bizonyultak, mint a magasabb jövedelműek, illetve mint vagy a magasabban iskolázottak.

4.3. sz. táblázat Most tegyük fel, hogy ugyanaz a családtagja vagy ismerőse nagyobb összeghez jut, és arról kér tanácsot, hogy vegyen-e belőle fix kamatozású, garantáltan visszafizetésre kerülő államkötvényt, vagy inkább vegyen belőle részvényeket, amelyeken nagyot lehet nyerni, de nagyot lehet veszíteni is, mivel nincs mögöttük állami garancia. Mit tanácsolna neki? (az összes megkérdezett %-ában)

	Magyar-ország	Cseh-ország	Lengyel-ország	Litvánia	Orosz-ország	Románia
Válassza a fix kamatozású, garantált államkötvényt	82	66	77	59	80	71
A magasabb hozamú, de kockázatosabb részvényekbe fektesse a pénzét	9	14	8	13	6	14
<i>Nem tudja</i>	9	20	15	28	14	16
Összesen	100	100	100	100	100	100

Végezetül a magyar adatok esetében azt is megvizsgáltuk, hogy a megkérdezettek válaszai mennyire hasonlóak különböző szituációkban. A korrelációs együtthatók pozitívnak és szignifikánsnak bizonyultak, tehát aki az egyik kérdés esetében a kockázatosabb alternatíva mellett döntött, a nagy valószínűséggel a másik két szituációban is hasonló döntést hozott. Különösen erős a kapcsolat a két utolsó kérdés esetében. Ez várható is volt, hiszen ez a két döntési helyzet lényegesen több hasonlóságot mutat egymással, mint ezek valamelyike külön külön az elsővel.

4.4. sz. táblázat A kockázatvállalási hajlandóság konzisztenciája (a három kérdésre adott válaszokat tartalmazó változók korrelációs matrixa)

	Elviszi a pénzt vagy játszik	Biztos állás vagy vállalkozás	Állampapír vagy részvény
Elviszi a pénzt vagy játszik	1,00	0,29	0,25
Biztos állás vagy vállalkozás	0,29	1,00	0,44
Állampapír vagy részvény	0,25	0,44	1,00

Megjegyzés. A vastaggal szedett együtthatók 0,01-es valószínűségi szinten szignifikánsak.